

Link do produktu: <https://www.empi2.pl/powstanie-wielkopolskie-1918-1919-wybrane-aspekty-z-perspektywy-90-lat-p-837.html>

Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Wybrane aspekty z perspektywy 90 lat

Dostępność

Książka niedostępna - nakład wyczerpany!

Numer katalogowy

PWK

Opis książki

Nakład wyczerpany!

Książka jest zbiorem referatów najwybitniejszych specjalistów (Paweł Anders, Tadeusz Jeziorowski, Janusz Karwat, Zdzisław Kościański, Waldemar Łazuga, Benon Miśkiewicz, Zbigniew Pilarczyk) tej problematyki z najważniejszych ośrodków akademickich, m.in. Polskiej Akademii Nauk, uniwersytetów, instytutów resortowych z ogólnopolskiej konferencji naukowej "90. rocznica Powstania Wielkopolskiego 1918-1919", Poznań, 17 grudnia 2008 r.

redakcja naukowa: Janusz Karwat

ISBN 978-83-89287-90-8

Wyd. 1, 2008

ss. 260

oprawa: miękka

Celem niniejszej publikacji jest upowszechnienie dorobku naukowo-badawczego, traktującego o Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919 w 90. rocznicę jego wybuchu. Mamy nadzieję, że książka poszerzy wiedzę Wielkopolan, zwłaszcza młodego pokolenia, o tym największym wydarzeniu historycznym regionu w XX wieku. Poprzez wydawnictwo książkowe problematyka powstańcza zostanie spopularyzowana wśród studentów, młodzieży licealnej, a także wśród mieszkańców regionu.

Publikacja porusza, oprócz znanych już aspektów wiktorii wielkopolskiej, także mniej do tej pory zbadane zagadnienia i jest próbą odnalezienia odpowiedzi na następujące pytania:

- Jak to się stało, że w latach zaborów Wielkopolanie z bezwolnego przedmiotu pruskiej polityki stali się aktywnym podmiotem własnych losów?
- Jak wyglądają pamięć i tradycje o Powstaniu Wielkopolskim w świadomości mieszkańców regionu?
- Jaka jest obecność Powstania Wielkopolskiego w historiografii i polskiej i niemieckiej?
- Co Wojsko Wielkopolskie wniosło do tworzonej armii II Rzeczypospolitej?
- Jaki był wysiłek ekonomiczny Wielkopolan w okresie walk o niepodległość?
- Jaka była symbolika Armii Wielkopolskiej (mundury, sztandary, znaki, odznaczenia)?
- Jak społeczeństwo wielkopolskie zaangażowało się w walkę powstańczą?

Ponadto autorzy tekstów przedstawili międzynarodowe aspekty Powstania Wielkopolskiego, rolę ruchu kombatanckiego uczestników tego czynu zbrojnego, a także udział kobiet, duchowieństwa i mieszkańców wsi w czynie zbrojnym.

Spis treści

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
BENON MIŚKIEWICZ	
Historiografia Powstania Wielkopolskiego 1918–1919	7
JANUSZ KARWAT	
Irredenta wielkopolska	16
WALDEMAR ŁAZUGA	
Bohater zbiorowy i liga brandmeistrów. Dwa aspekty Powstania Wielkopolskiego	28
ALEKSANDER SMOLIŃSKI	
Morale Wojsk Wielkopolskich w świetle rozkazów dziennych Dowództwa Głównego Sił Zbrojnych byłego Zaboru Pruskiego z lat 1918–1919	35
ŁUKASZ JASTRZĄB	
Badania nad stratami osobowymi Powstania Wielkopolskiego 1918–1919	53
ROMAN MACYRA	
Powstanie Wielkopolskie: źródła finansowania i koszty	65
ANDRZEJ BEBA	
Katolickie duszpasterstwo Wojsk Wielkopolskich 1918–1919	76
MAREK FIGURA	
Z pomocą dla Lwowa. Prasa wielkopolska o wojnie polsko-ukraińskiej w Galicji Wschodniej 1918–1919	93
ZBIGNIEW PILARCZYK	
Budownictwo wojskowe Poznania w Powstaniu Wielkopolskim 1918–1919	111
PIOTR KUBIAK	
Niemiecka opinia publiczna wobec wydarzeń w Wielkopolsce (27 grudnia 1918 – 28 czerwca 1919)	123
ANNA BARŁÓG	
Udział kobiet w Powstaniu Wielkopolskim	137

KATARZYNA GAUZA	
Głosa o Franciszku Ratajczaku	148
PAWEŁ ANDERS	
Materialne dowody pamięci o Powstaniu Wielkopolskim	156
MICHAŁ BOGACKI	
Wizualne sposoby upowszechniania wiedzy o przeszłości na przykładzie obchodów związanych z Powstaniem Wielkopolskim	167
ZDZISŁAW KOŚCIAŃSKI	
Tradycja Powstania Wielkopolskiego 1918–1919	182
TADEUSZ JEZIOROWSKI	
Wielkopolski Krzyż Powstańczy – dwukrotne narodziny	197
JAROSŁAW ŁUCZAK	
Symbolika Powstania Wielkopolskiego 1918–1919	211
JAROSŁAW MULCZYŃSKI	
Powstanie Wielkopolskie 1918–1919 w twórczości plastycznej	229
HENRYK KRYSZEK	
Problemy digitalizacji materiałów archiwalnych dotyczących Powstania Wielkopolskiego, przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu	247
ANDRZEJ SUCHCITZ	
Relacja Antoniego Kostrzewy z pierwszych dni Powstania Wielkopolskiego na terenie Ostrowa Wielkopolskiego	254

Wstęp

WSTĘP

Powstanie Wielkopolskie 1918–1919 r. było polskim powstaniem narodowym, a zarazem jednym z najważniejszych wydarzeń w dziejach Wielkopolski. Stało się elementem patriotycznej tradycji regionu. Minął już czas, gdy wydarzenia te dotyczyły bezpośrednio uczestników powstania i ich rodzin. Nie żyje już żaden z powstańców. Ich potomkowie to na ogół zaawansowane już wiekowo dzieci, wnukowie i prawnukowie – wiedzę o wydarzeniach sprzed dziewięćdziesięciu lat czerpią z książek, filmów lub Internetu. Pamięć o swych przodkach jest bardzo pozytywnym elementem tradycji rodzinnej Wielkopolan. Jest powodem dumy z tego, że ich antenaci byli powstańcami.

Do tej pory ukazało się ponad trzy tysiące publikacji dotyczących różnorodnych aspektów powstania, wśród których dominowała problematyka wojskowa. W okresie międzywojennym powstanie pozostawało wyraźnie w cieniu czynu legionowego. Po wojnie historiografia powstania rozwijała się głównie pod wpływem okrągłych rocznic jego wybuchu. Wtedy to ukazywały się kolejne studia. Badania prowadzone były głównie w Poznaniu i Wielkopolsce, przy niewielkim udziale badaczy z innych ośrodków.

Problematyka powstania wymaga dużego doświadczenia zawodowego, a także szerszego, interdyscyplinarnego spojrzenia na te wydarzenia. W dotychczasowych publikacjach spotkać się można było z przekonaniem, że na temat Powstania Wielkopolskiego napisano już wszystko. Jednak z analizy literatury wynika, że najwięcej miejsca poświęcono aspektom militarnym i politycznym. Sukcesy wojskowe były możliwe dzięki działaniom na innych polach: ekonomicznym, kulturalnym, religijnym i społecznym.

Próba odpowiedzi na niektóre problemy, a czasami wskazaniem kolejnych obszarów badawczych, była sesja naukowa, zorganizowana w dziewięćdziesiątą rocznicę Powstania Wielkopolskiego. Konferencja, która odbyła się 17 grudnia 2008 r., to wspólne dzieło Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu, Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego i Zakładu Historii Wojskowej Instytutu Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Większość autorów reprezentowało poznańskie środowisko naukowców, muzealników, archiwistów i regionalistów.

Niniejsze opracowanie zawiera dwadzieścia referatów i komunikatów wygłoszonych na tej konferencji. Referaty zostały przygotowane znacznie wcześniej i oddane do druku jeszcze przed rozpoczęciem konferencji, stając się przedmiotem dyskusji podczas obrad. Wypowiedzi zawarte w niniejszym wydawnictwie ułożone zostały w ujęciu problemowym.

Poszczególne przyczynki dotyczą historiografii, aspektów międzynarodowych, społecznych, ekonomicznych, kulturalnych, najmniej militarnych. Niektóre mają pionierski charakter, bowiem do tej pory kwestii tych w badaniach nie poruszano lub traktowano je marginalnie. Większość referatów ma charakter analityczny, stąd obszernie rozbudowany aparat naukowy. Autorzy nie unikają formułowania sądów syntetyzujących, które wynikają z krytycznej analizy uzyskanych źródeł.

Dopełnieniem całości jest nieznanne dotąd wspomnienie majora Antoniego Kostrzewy, opracowane przez Andrzeja Suchcitzę z Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie.

Zakres chronologiczny przedstawionych tekstów nie zamyka się datą zakończenia powstania (16 lutego 1919 r.). W tym dniu zawarto w Trewirze układ o rozejmie z Niemcami. Nie oznaczało to jeszcze automatycznego przerwania walk. Trwała dalsza rozbudowa Armii Wielkopolskiej, a jej żołnierze podążyli z pomocą pod Lwów i wkrótce do powstań górnośląskich.

Wyjaśnienia wymagają używane w tekście nazwy formacji wielkopolskich z lat 1918–1920. W literaturze spotyka się różne określenia: siły zbrojne byłej dzielnicy pruskiej, siły zbrojne byłego zaboru pruskiego (s.z.b.z.pr.), Wojsko Wielkopolskie i Armia Wielkopolska. Nazwy pisane są wielką lub małą literą. Do 16 stycznia 1919 r. używano nazwy s.z.b.z.pr. Komisarjat Naczelnej Rady Ludowej konsekwentnie używał nazwy „wojska b.z.pr.” aż do 15 sierpnia 1919 r., kiedy to przekazał formacje wielkopolskie dowództwu warszawskiemu. Po tym okresie władze warszawskie i poznańskie używały nazwy „wojska wielkopolskie” lub „Armia Wielkopolska”.

Sądzić można, że czytelnika zajmującego się problematyką Powstania Wielkopolskiego 1918–1919, zainteresuje również dokumentacja fotograficzna pozwalająca poznać i przybliżyć wizualną stronę wydarzeń (oddziały powstańcze, żołnierze formacji wielkopolskich, barwa i broń, umundurowanie). Najliczniej reprezentowane są pomniki i inne obiekty poświęcone pamięci Powstania Wielkopolskiego. Są one materialnym świadectwem tych wydarzeń historycznych.

Niniejsza publikacja z całą pewnością nie zakończy badań nad Powstaniem Wielkopolskim. Niewątpliwie jednak wiele zaprezentowanych w niej ustaleń poszerza wiedzę o tym wydarzeniu.

Janusz Karwat